

PROF. DR HAB. WANDA STOJAŁOWSKA
(WSPOMNIENIE POŚMIERTNE)

W dniu 16 maja 1995 roku zmarła prof. dr hab. nauk przyr. WANDA STOJAŁOWSKA, wieloletni Kierownik Katedry Biologii i Parazytologii Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej w Lublinie.

Profesor WANDA STOJAŁOWSKA urodziła się 3 V 1905 roku w Żurawnie (woj. stanisławowskie). Szkołę średnią ukończyła we Lwowie w 1923 roku. W latach 1923–1928 studiowała biologię na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. W latach 1928–1941 nauczwała biologii w lwowskich szkołach średnich. W czasie okupacji niemieckiej (1942–1944) pracowała w Instytucie szczepionek przeciw tyfusowi plamistemu u prof. dra R. WEIGLA. Jesienią 1945 roku przyjechała do Lublina na mocy ustawy repatriacyjnej. W listopadzie 1945 roku została asystentem w Zakładzie Biologii Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W 1947 roku, po złożeniu egzaminu uzupełniającego z filozofii, uzyskała stopień magistra w zakresie biologii. W październiku 1950 roku uzyskała stopień doktora z zakresu zoologii na podstawie pracy pt. „Krocionogi okolic Lublina na tle fauny krocionogów Polski” i została adiunktem. W latach 1947–1949 była wykładowcą biologii na Studium Wstępnym, a w roku akademickim 1949–1950 prowadziła zleczone wykłady zoologii dla studentów geografii. W tym czasie nastąpiło wyodrębnienie z UMCS Akademii Medycznej. W roku 1961 habilitowała się na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UMCS na podstawie pracy pt. „Krocionogi (Diplopoda) Polski”, i we wrześniu tego roku otrzymała etat docenta w Katedrze Biologii Akademii Medycznej. W roku akademickim 1960–1961 prowadziła zleczone wykłady z zoologii ogólnej na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UMCS, a w roku 1961–1962, w ramach pracy dodatkowej, była kierownikiem Katedry Zoologii Ogólnej UMCS. Przez następne dwa lata prowadziła wykłady zleczone z parazytologii dla studentów biologii.

W 1963 roku w związku z przejściem na emeryturę prof. dra HIERONIMA JAWŁOWSKIEGO została kierownikiem Katedry Biologii i Parazytologii AM, a w 1970 roku otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego.

Profesor STOJAŁOWSKA była promotorem dwóch przewodów doktorskich i opiekunem jednego przewodu habilitacyjnego. Ponadto była wielokrotnie recenzentem przewodów doktorskich, habilitacyjnych oraz przewodów na tytuł profesora. Trzykrotnie przechodziła szkolenie specjalistyczne w zagranicznych ośrodkach naukowych (Francja, Czechosłowacja, Austria).

Badania naukowe profesor STOJAŁOWSKIEJ obejmują dwa kierunki. Pierwszy to badania nad Diplopoda rozpoczęte w 1945 roku pod kierunkiem prof. H. JAWŁOWSKIEGO. Dotyczą one rozmieszczenia i składu gatunkowego krocionogów na terenie Polski oraz ustalenia kierunków migracji nowych gatunków przemieszczających się na teren Polski z rejonów ościennych. W badaniach tych stwierdziła wiele gatunków Diplopoda nie opisanych dotąd na terenie Polski. Oprócz badań faunistycznych pracowała nad zagadnieniami związanymi z fizjologią i etologią tej grupy zwierząt. Prowadziła również badania nad metabolizmem oddechowym i poziomem kwasu cytrynowego w kolejnych stadiach rozwoju osobniczego. Na szczególną uwagę zasługują dwie monografie związane z tą problematyką: „Krocionogi (Diplopoda) Polski” oraz „Katalog Fauny Polski, Krocionogi, Diplopoda”.

Drugi kierunek badań prowadzonych przez profesor STOJAŁOWSKĄ to parazytologia lekarska. Początkowo dotyczyły one różnych pasożytów przewodu pokarmowego człowieka, później tematem wiodącym była owsica. Na szczególną uwagę zasługują badania nad dynamiką zmian intensywności i ekstensywności inwazji owsika w żłobkach i przedszkolach, szkołach i zakładach specjalnych oraz u osób dorosłych. Sporo miejsca poświęciła zagadnieniom zapobiegania i zwalczania owsicy, jak również ocenom skuteczności działania leków. Dokonała też oceny metod stosowanych w laboratoryjnej diagnostyce owsicy. Była też współautorem podręcznika dla studentów medycyny „Zarys parazytologii lekarskiej” pod redakcją prof. R. KADŁUBOWSKIEGO.

Profesor STOJAŁOWSKA była członkiem licznych Towarzystw Naukowych, w pracach których brała czynny udział pełniąc różne funkcje. Była między innymi: przewodniczącą Oddziału Lubelskiego Polskiego Towarzystwa Parazytologicznego, z-cą przewodniczącego Oddziału Lubelskiego Polskiego Towarzystwa Zoologicznego, sekretarzem naukowym Oddziału Lubelskiego Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika, sekretarzem Oddziału Lubelskiego Polskiego Towarzystwa Fizjologicznego, przewodniczącą Komisji Parazytologicznej Lubelskiego Towarzystwa Naukowego oraz członkiem Międzynarodowego Centrum Myriapodologicznego (Centre International de Myriapodologie) z siedzibą w Paryżu.

Na szczególne podkreślenie zasługuje działalność profesor STOJAŁOWSKIEJ w Polskim Towarzystwie Parazytologicznym. W latach 1963–1976 była przewodniczącą Oddziału Lubelskiego. W tym czasie Oddział wykazywał

ożywioną działalność, organizowane były liczne zebrania naukowe, konferencje okrągłego stołu. Potrafiła zainteresować odpowiednim doбором tematów referatów naukowych przedstawicieli różnych specjalności. Z jej inicjatywy powołano przy Lubelskim Towarzystwie Naukowym Komisję Parazytologiczną, której była pierwszą przewodniczącą. Za tę działalność otrzymała Medal im. KONSTANTEGO JANICKIEGO.

Po przejściu na emeryturę (1975 rok) w dalszym ciągu brała czynny udział w działalności Towarzystw Naukowych, głównie Oddziału Lubelskiego PTP i PTZool. Służyła też radą i pomocą w działalności Katedry Biologii i Parazytologii AM.

Na uwagę zasługuje też działalność dydaktyczno-wychowawcza profesor STOJAŁOWSKIEJ. Przez wiele lat była przewodniczącą Rady Pedagogicznej I roku Wydziału Lekarskiego, członkiem Rady Szkoły d/s Młodzieży. Cieszyła się wśród młodzieży dużą sympatią. W stosunku do swoich podwładnych i studentów była wymagająca ale sprawiedliwa w ocenie, dlatego też była lubiana i wysoce ceniona.

Za pracę naukową, organizacyjną i dydaktyczną profesor WANDA STOJAŁOWSKA została uhonorowana licznymi odznaczeniami: Medal 10-lecia Polski Ludowej, Złoty Krzyż Zasługi, Zasłużony Popularyzator Wiedzy-TWP, Odznaka za wzorową pracę w Służbie Zdrowia, Odznaka Tysiąclecia FJN, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal Nauka w Służbie Ludu, Medal 30-lecia Polski Ludowej, Honorowa Odznaka Akademii Medycznej w Lublinie, Zasłużony Nauczyciel Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Medal XXX-lecia Akademii Medycznej w Lublinie, Medal im. KONSTANTEGO JANICKIEGO.

W Zmarłej tracimy nie tylko doskonałego nauczyciela akademickiego ale również wspaniałego człowieka cieszącego się dużym autorytetem. Na zawsze pozostanie w naszej pamięci.

Roman Gieryng

Spis publikacji Prof. WANDY STOJAŁOWSKIEJ

1. Masowe pojawy krocionogów w okolicy Lublina. *Ann. UMCS Lublin, Sect. C*, 4: 269-274, 1949.
2. Krocionogi okolic Lublina na tle fauny krocionogów Polski. *Ann. UMCS Lublin, Sect. C*, 5: 217-244, 1950.
3. Próba wyjaśnienia przyczyn masowych pojawów krocionogów. Doniesienie na III Zjazd Pol. Tow. Zool., 1950.
4. Występowanie pasożytów przewodu pokarmowego u dzieci w żłobkach i przedszkolach. Streszcz. IV Zjazdu Pol. Tow. Parazytol. Gdańsk, 11-12, 1954.
5. (oraz MONIUSZKO A.) Pasożyty przewodu pokarmowego dzieci w żłobkach i przedszkolach Lublina. *Ann. UMCS Lublin, Sect. D* 10: 405-422, 1955.
6. (oraz MONIUSZKO-CODROW A.) Owsica w Domu Małych Dzieci w Łabuniach. *Wiad. Parazytol.* 2 (Suppl.): 79-80, 1956.
7. Zagadnienie profilaktyki w owsicy. *Wiad. Parazytol.* 4: 331-336, 1958.

8. (oraz STANIOS W.) Uwagi na temat owsicy w domach dziecka. *Wiad. Parazytol.* 4: 525-526, 1958.
9. Wędrówki krocionogów. Streszcz. Zjazdu Anatomów i Zoologów Polskich, Kraków, 21–25, IX: 140-142, 1959.
10. Analiza wędrówki *Strongylosoma pallipes* (Olivier) (Diplopoda). *Ann. UMCS Lublin, Sect. C,* 14: 127-140, 1959.
11. Badania nad *Polydesmus complanatus* (L.) (Diplopoda) w hodowli. *Ann. UMCS Lublin, Sect. C,* 15: 213-223, 1960.
12. Krocionogi (Diplopoda) Polski. PAN Inst. Zool. Wyd. Nauk. Warszawa: 1-216, 1961.
13. (oraz JARNICKA H., STANIOS W.) Zwalczenie owsicy u dzieci w domach dziecka i internatach. *Wiad. Parazytol.* 7 (Suppl.): 503-506, 1961.
14. (oraz STANIOS W., JARNICKA-STANIOS H.) Wyniki próby zwalczania owsicy u dzieci Oddziału Gruźliczego w Kazimierzówce. *Przegl. Lek.* 18: 403-407, 1962.
15. (oraz STANIOS W., JARNICKA-STANIOS H.) Wyniki próby zwalczania owsicy w domach dziecka i internatach. *Pol. Tyg. Lek.* 17: 747-750, 1962.
16. Sezonowe migracje *Glomeris hexsasticha* BRANDT (Diplopoda). Streszcz. referatów na VII Zjazd Pol. Tow. Zool. Uniw. M. Kopernika, Toruń, 3–5, IX, 1962.
17. Śmierć wybitnego diplopodologa OTTONA SCHUBARTA. *Przegl. Zool.* 7: 358-359, 1963.
18. Ocena książki ST. SKOWRONA pt. „Ewolucjonizm” PZWL, Warszawa, 1963, *Pol. Tyg. Lek.* 19: 322, 1964.
19. (oraz JARNICKA-STANIOS H., STANIOS W.) Zapobieganie w leczeniu owsicy (enterobiosis). *Pol. Tyg. Lek.* 19: 1106-1108, 1964.
20. (oraz JARNICKA-STANIOS H., STANIOS W.) Wyniki leczenia i postępowania zapobiegawczego w owsicy (enterobiosis). *Wiad. Parazytol.* 10: 447-448, 1964.
21. *Nopoiulus phleps* (VERHOEFF, 1897) nowy dla Polski gatunek Diplopoda. *Ann. UMCS Lublin, Sect. C,* 19: 281-282, 1964.
22. Epidemiologia owsicy. *Wiad. Parazytol.* 11: 577-580, 1965.
23. (oraz JARNICKA-STANIOS H., STANIOS W.) O trwałości wyników leczenia owsicy. *Wiad. Parazytol.* 11: 39-43, 1965.
24. (oraz JARNICKA-STANIOS H., STANIOS W.) Ocena metody przylepca celofanowego w diagnostyce oraz wartości lecznicze preparatu Vanquin w owsicy. *Fol. Soc. Sci. Lub. Sect. B,* 5/6: 73-76, 1965.
25. (oraz GROMYSZ-KALKOWSKA K.) Respiratory metabolism in *Orthomorpha gracilis* C. L. KOCH (Diplopoda) as a function of temperature and body size. *Fol. Biol.* 14: 379-389, 1966.
26. (oraz ILCZUK Z., GIERYNG R.) The occurrence of citric acid in Diplopoda. *Fol. Biol.* 15: 177-184, 1967.
27. Epidemiologia chorób pasożytniczych i ich zwalczanie. W: „Zarys parazytologii lekarskiej” pod red. R. KADŁUBOWSKIEGO, 28-37, 1967.
28. Helmintologia lekarska. W: „Zarys parazytologii lekarskiej” pod red. R. KADŁUBOWSKIEGO, 165-200, 1967.
29. (oraz BIELAK-OLEKSY T.) Wulwy samicy jako cecha taksonomiczna gatunków rodzaju *Cylindroiulus*, *Unciger* i *Leptoiulus* (Diplopoda). *Fol. Soc. Sci. Lub. Sect. B* 7/8: 19-24, 1967/68.
30. Materiały do poznania krocionogów (Diplopoda) Wyżyny Lubelskiej. *Fol. Soc. Sci. Lub. Sect. B* 7/8: 83-93, 1967/68.
31. (oraz GROMYSZ-KALKOWSKA K.) Oxygen consumption in the ontogenetic development of *Orthomorpha gracilis* (C. L. KOCH) (Diplopoda). *Fol. Biol.* 16: 179-189, 1968.
32. *Polydesmus montanus* DADAY, 1889 (Diplopoda) występuje w Polsce. *Przegl. Zool.* 12: 52-54, 1968.
33. (oraz RYBICKA-STRYJECKA Z.) Niektóre zagadnienia z biologii *Strongyloides stercoralis* STILES et HASSAL w epidemiologii węgorzczyca. *Wiad. Parazytol.* 15: 35-42, 1969.

34. (oraz BIELAK-OLEKSY T., JAŚKIEWICZ W.) Krocionogi (Diplopoda) województwa lubelskiego. Materiały na IX Zjazd Pol. Tow. Zool. 22–25 IX 1969: 4-5, 1969.
35. Pasożyty – zwierzęta, W: „Choroba i zgon przed przyjściem na świat”. *Pol. Tyg. Lek.* 46: 1770-1755, 1970.
36. (oraz BIELAK-OLEKSY T.) Krocionogi (Diplopoda) Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego i Pałógów Chełmskich. *Ann. UMCS Lublin Sect. C* 25: 275-281, 1970.
37. (oraz BIELAK-OLEKSY T., JAŚKIEWICZ W.) Krocionogi (Diplopoda) Roztocza. *Ann. UMCS Lublin, Sect. C* 25: 283-301, 1970.
38. (oraz GROMYSZ-KAŁKOWSKA K.) Oxygen consumption level in *Glomeris connexa* C. L. KOCH (Diplopoda) in different physiological states. *Fol. Biol.* 19: 457-472, 1971.
39. Uwagi na temat owsicy. Streszcz. referatów; Sympozjum: Epidemiologia i diagnostyka chorób pasożytniczych przewodu pokarmowego człowieka. Łódź, 23 IX 1972: 10-11, 172.
40. Helminologia lekarska. W: „Zarys parazytologii lekarskiej” pod red. R. KADŁUBOWSKIEGO: 202-243, 1972.
41. (oraz GROMYSZ-KAŁKOWSKA K.) Respiration rates of eggs, larval stages and adult individuals of *Polydesmus complanatus* (L.) (Diplopoda). *Fol. Biol.* 21: 271-278, 1973.
42. (oraz STAREGA W.) Krocionogi Polski. Katalog Fauny Polskiej. Cz. XIV, Zeszyt 2., Instytut Zool. PAN, Warszawa, stron 71, 1974.
43. Helminologia lekarska. W: „Zarys Parazytologii lekarskiej” pod red. R. KADŁUBOWSKIEGO: 239-286, 1975.
44. Przegląd prowadzonych badań nad krocionogami (Diplopoda) w Polsce. *Przeegl. Zool.* 24: 103-111, 1980.
45. (oraz GIERYNG R.) Nietypowe inwazje pasożytnicze u człowieka. *Wiad. Parazytol.* 27: 3-16, 1981.
46. (oraz PIRÓG Z., GIERYNG R.) Komputerowa analiza rozmieszczenia Diplopoda w Polsce, oparta na metodzie taksonometrycznej *Ann. UMCS Lublin. Sect. C*, 45: 1-12, 1990.